

ΜΕ ΟΔΗΓΟ ΤΟΥΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Ο καλός άρχοντας

(Παρινέσεις από τον Μέγα Φώτιο)

Γράφει ο
Γεώργιος Ι. Λουπάσης,
φιλόλογος

“Αν δεν συμβεί ή οι φιλόσοφοι να κυβερνήσουν τις πόλεις ή οι βασιλιάδες και οι ονομαζόμενοι σήμερα κυβερνήτες να γίνουν αληθινοί και με επάρκεια φιλόσοφοι, αν δεν συμβεί να συμπέσουν στο ίδιο πρόσωπο και η πολιτική δύναμη και η φιλοσοφία, (...) δεν θα σταματήσει το κακό ούτε στις πόλεις ούτε στο ανθρώπινο γένος”.

Στην «Πολιτεία» του Πλάτωνα διαβάζουμε αυτές τις σκέψεις με τις οποίες προτείνεται απάντηση στον αιώνιο προβληματισμό κάθε ανθρώπου που νοιάζεται για την πρόοδο και για την προκοπή ενός κράτους. Στο πέρασμα του χρόνου λίγοι, δυστυχώς, από τους πολιτικούς άρχοντες προσπάθησαν να «φιλοσοφήσουν», ενώ ποτέ οι φιλόσοφοι δεν έγιναν κυβερνήτες. Πάντοτε όμως, κατά τους μετά τον Πλάτωνα αιώνες, υπήρχαν οι φωτισμένοι άνθρωποι («φιλοσοφώντας») έδλεπαν με καθαρό μυαλό τη ζωή με τις δυσκολίες και με τα προβλήματά της. Πολλοί από αυτούς, θέλοντας να δάλουν το λιθαράκι τους στην προσπάθεια για οικοδόμηση καλύτερης κοινωνίας, απευθύνονταν είτε ευθέως είτε εμμέσως σε κάθε λογής άρχοντες και έδιναν σ' αυτούς τις συμβουλές τους, απόσταγμα της σοφίας τους.

Έτσι προέκυψε μια σειρά έργων που είναι γνωστά με το χαρακτηρισμό «Κάτοπτρα Ηγεμόνων». Πολλοί από εμάς τους παλαιότερους θυμούνται από τα μαθητικά τους χρόνια (μέσω της διδασκαλίας αρχαίων ελληνικών) κείμενα του Ισοκράτη με τα οποία ο μεγάλος εκείνος ρήτορας και δάσκαλος έδινε συμβουλές άλλοτε στον Νικοκλή και άλλοτε στον Δημόνικο. Πολλοί κατά τους μετέπειτα αιώνες έπραξαν κάτι ανάλογο προτρέποντας διάφορους άρχοντες και ηγεμόνες και ορίζοντας τι πρέπει να αποφεύγουν και τι να προτιμούν. Πασίγνωστο, εξ άλλου, για πολλούς λόγους είναι το βιβλίο – μανιφέστο του Ν. Μακιαβέλλι «Ο Ηγεμόνας».

Ένα από τα ωραιότερα «Κάτοπτρα» είναι έργο του Φωτίου. Ο Φώτιος έζησε τον ένατο αιώνα, υπήρξε δε ένας από τους διαπρεπέστερους Έλληνες της βυζαντινής περιόδου. Με πολύ πλατιά μόρφωση, «θεολόγος, φιλόλογος, νομικός και λεξικογράφος, μελετητής του αρχαίου κόσμου και των ιερών γραμμμάτων», δεινός ρήτορας, με έκτακτη καλλιτέπεια και καλαισθησία, «παραπλήρωμα της ενημερωμένης σοφίας του», όπως αποφαίνεται ο Νικ. Β. Τωμαδάκης, «έχει όνομα μέγα εις τα γράμματα». Εκτός από τα υψηλά πολιτικά αξιώματα στα οποία αναδείχθηκε, έγινε και Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως. Σε μια από τις άνω των 250 επιστολές του που έχουν σωθεί απευθύνθηκε στον ηγεμόνα των Βουλγάρων Βόρι, ο οποίος προ

λίγου χρόνου είχε ασπασθεί τον Χριστιανισμό παίρνοντας το όνομα Μιχαήλ.

Με λόγο μεστό και καθαρό, με θάρρος και παρηγοσία που αντλούσε και από το αξίωμά του, ο Φώτιος απευθύνει νουθεσίες στον ηγέτη των Βουλγάρων προτάσσοντας στοιχεία τα οποία υπαγορεύει και η χριστιανική πίστη. Επισημαίνει, δηλαδή, ότι ο ηγεμόνας πρέπει να είναι δίκαιος και φιλόανθρωπος, να μην παραλείπει να προσεύχεται είτε κατ' ιδίαν είτε δημοσίως, να σέβεται τους ιερείς και να φροντίζει για την ανοικοδόμηση ναών, να διακρίνεται από υπομονή και από ταπεινοφροσύνη. Οδηγός του όμως, και ανεξάρτητα από τις θρησκευτικές του πεποιθήσεις, πρέπει να είναι και άλλες αρχές, από τις οποίες θα αντλεί δυνάμεις στο δύσκολο έργο του. Να είναι προσεκτικός στη δημιουργία φίλων, να απομακρύνει από κοντά του τους κόλακες και τους φαύλους, να συναναστρέφεται με φρόνιμους και συνετούς, να αποστρέφεται τη συκοφαντία και τους συκοφάντες, να μη γίνεται δούλος του χρήματος, να είναι εγκρατής, να υποβάλλεται σε αυτοέλεγχο και σε αυτοκριτική. Πρέπει να προσέχει τη συνολική εικόνα του, το ντύσιμό του, τις κινήσεις του, τον τρόπο ομιλίας, ακόμη και το γέλιο του, φυσικά να αποφεύγει την αισχρολογία, να μένει μακριά από φθόνο, να αποφεύγει το θυμό και τη μέθη, να μην παρασύρεται από τα θέληγτρα των γυναικών, να μην υποκύπτει στον πειρασμό των ηδονών, να θυμάται τις ευεργεσίες που έχει δεχτεί, να τηρεί τις υποσχέσεις του, να πολιτεύεται με δικαιοσύνη και με μετριοπάθεια. Όλα αυτά, και πολλά ακόμη, επειδή ο τρόπος ζωής των αρχόντων γίνεται για τους υπηκόους νόμος. Έτσι ο άρχοντας ασκεί εξουσία με αρετή, γίνεται ωφέλιμος στον λαό του. Γιατί, εν τέλει, η αξία του και οι ικανότητές του φαίνονται όχι τόσο από το αν καταφέρει να κάμει μια πόλη (ή ένα κράτος) μεγάλη από μικρή, αλλά από το αν μπορεί να τη μετατρέψει από φαύλη σε χρηστή.

Όπως εύκολα αντιλαμβάνεται ο αναγνώστης, οι νουθεσίες του Φωτίου (σε γενικές γραμμές όμως και όλων εκείνων που συνέγραψαν «Κάτοπτρα») έχουν για πυξίδα επιταγές του ηθικού νόμου. Ίσως ακούγεται παράξενα, όμως πρόκειται για μια φωνή επίκαιρη και χρήσιμη. Αν σήμερα υπάρχουν εκείνοι που έχουν παραμερί-

σει από τη ζωή τις ηθικές αξίες, τούτο οφείλεται κατά κύριο λόγο στο ότι οι κάθε κατηγορίας ηγέτες, μάλιστα δε οι πολιτικοί, δεν πείθουν ότι στις προτεραιότητές τους κυριαρχική θέση κατέχει ο ηθικός νόμος. Την αίσθηση αυτή έχει πολύ ζωηρή και ο ελληνικός λαός, ο οποίος νιώθει να έχει εγκαταλειφθεί στην τύχη του και να πορεύεται χωρίς όραμα. Είναι, βέβαια, προφανές ότι καθένας μας αποσιωπά ή και αποκρύπτει το προσωπικό μερίδιο ευθύνης που έχει γι' αυτή την κατάσταση.

Επανερχόμενοι στα σχετικά με τους άρχοντες, αξίζει να προσθέσουμε λίγες ακόμη επισημάνσεις του Φωτίου. Ζητάει δηλαδή από τον Βόρι-Μιχαήλ να μην επαινεί με οποιονδήποτε τρόπο την παρρηγομία. Να μη διστάζει να «μετανοεί» για κάτι που δεν σχεδίασε ή που δεν έπραξε σωστά, αφού «προνοίας επικουρός (βοηθός) η μέτανοια». Να ακούει τη φωνή των αδικουμένων και να φροντίζει, ώστε σε θέσεις που σχετίζονται με τη διαχείριση της εξουσίας να διορίζονται άνθρωποι πλούσιοι σε αρετές και πάντως «δικαιοτάτοι». Να είναι επίσης άξιος της εμπιστοσύνης των άλλων, επί πλέον δε να στηρίζεται όχι στη δεσποτική εξουσία αλλά στην εύνοια των υπηκόων του.

Αν θα χρειαζόταν να προστεθεί ένα ακόμη σχόλιο για όσα προτείνει ο Φώτιος, δεν θα μπορούσε να είναι άλλο από τη διαπίστωση ότι η σκέψη του είναι ολοκληρωτικά δοσμένη στην έννοια «άνθρωπος». Όλα όσα ζητάει από τον άρχοντα (κάθε εποχής) έχουν να κάμουν με το ότι υποκείμενο της εξουσίας είναι ο άνθρωπος. Δεν είναι τυχαίο το ότι θεωρείται από μελετητές δημιουργός του βυζαντινού κλασισμού, και υπό μία έννοια ουμανιστής. Και ασφαλώς θα ήταν σύμφωνος με το αποδιδόμενο στον Αγάθωνα αρχαίο απόφθεγμα κατά το οποίο «δει τον άρχοντα μεμνήσθαι (να θυμάται) τριών, πρώτον μεν ότι ανθρώπων άρχει, δεύτερον ότι κατά νόμους άρχει, τρίτον ότι ουκ αεί άρχει».

Αν ζούσαν σήμερα τόσο ο Φώτιος όσο και ο Αγάθων, μάλλον θα απογοητεύονταν βλέποντας τους άρχοντες να ξεχνούν συχνά πυκνά και τα τρία αυτά σημεία. Δεν είναι τούτο ένα από τα «σημεία των καιρών», απλώς δεν έχουμε φτάσει ακόμη στην εποχή που «οι φιλόσοφοι θα κυβερνήσουν». Το αν έχουμε την υπομονή να περιμένουμε μέχρι τότε είναι άλλο θέμα.

Σύναξη νέων

Γράφει ο Νικήτας Καυκίος, ψυχολόγος

Η Μητρόπολή μας και η Ι.Μ. Χρυσοπηγής διοργάνωσαν την Παγκρήτια Σύναξη Νέων, στην Αγία Κυριακή στο Βαρούπετρο, το Σάββατο 2 Ιανουαρίου 2010.

Εισηγητής στη σύναξη με θέμα: «Έρωτας έρωτι εκκρούεται» ήταν ο π. Νικόλαος Λουδοβίκος, ο οποίος έχει σπουδάσει Ψυχολογία, Παιδαγωγική, Θεολογία και Φιλοσοφία στην Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη, το Παρίσι και το Cambridge και είναι διδάκτορας Θεολογίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Συνθέτοντας την Πλατωνική φιλοσοφία, την ψυχανάλυση και την πατερική θεολογία ο π. Νικόλαος περιέγραψε τον άνθρωπο ως ερωτικό ον το οποίο μπορεί να βρει την πληρότητά του μόνο μέσα στην εμπειρία της αγάπης.

Ο π. Νικόλαος ανέφερε ότι οι ερωτικοί σύντροφοι δεν ερωτεύονται απλά μια εξιδανικευμένη εικόνα ο ένας του άλλου. Ερωτεύονται στον άλλο αυτό που τους λείπει, αυτό που τους συμπληρώνει, αυτό που χρειάζονται για να ολοκληρωθούν. Στη ρίζα της αποτυχίας των ερωτικών σχέσεων κρύβεται η ανεδαφική προσδοκία ότι ο άλλος θα μπορούσε να καλύψει όλες τις υπαρκτικές μας ανάγκες.

Χρειάζεται να αποδεχτούμε ότι ο άλλος είναι γεμάτος αδυναμίες και έχει ανάγκη από τη δική μας κατανόηση, αποδοχή και αγάπη. Μόνο αν συντρίψουμε τον ναρκισσισμό μας δημιουργούμε τις προϋποθέσεις μιας ποιητικής σχέσης. Διότι αυτός που μπορεί να ολοκληρώσει και να σώσει το ανθρώπινο πρόσωπο και τις ανθρώπινες σχέσεις δεν είναι ο σύντροφός μας αλλά ο ίδιος ο Θεός.

Ο λόγος του π. Νικολάου άγγιξε ιδιαίτερα τους ακροατές, οι οποίοι ήταν φοιτητές στην πλειοψηφία τους, από όλη την Κρήτη και αυτό φάνηκε από την πληθώρα των ερωτήσεων που τέθηκαν μετά το τέλος της εισήγησης.

Πιστεύω ότι στη σύγχρονη εποχή είναι απαραίτητο ο εκκλησιαστικός ομιλητής και συγγραφέας εκτός από θεολογία να γνωρίζει επιστήμες, τέχνες και φιλοσοφία καθώς επίσης και να παρακολουθεί από κοντά τα κοινωνικά δρώμενα. Έτσι θα έχει την ικανότητα και τη δυνατότητα να μεταφράζει τα διαιώνια μηνύματα της Εκκλησίας στη γλώσσα των ακροατών του. Οι σημερινοί ακροατές του Ευαγγελικού λόγου δεν είναι πια απλοϊκοί, καλοκάγαθοι και ευκολόπιστοι. Σκέπτονται, προβληματίζονται και αμφισβητούν. Για αυτό και δεν καλύπτονται με τον παραμυθητικό, εκμυθευτικό λόγο. Οι σύγχρονοι άνθρωποι απαιτούν όχι μόνο την ακτινοβολία της χάριτος του Αγίου Πνεύματος αλλά και ουσιαστικό λόγο θεμελιωμένο σε βαθιές γνώσεις και δυνατά επιχειρήματα.

TECNOLIFT

ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΑΝΕΛΚΥΣΤΗΡΩΝ
Σ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ 20 / ΜΟΥΡΝΙΕΣ / 28210 76526

Ευχαριστούμε για την εμπιστοσύνη που μας έχουν δείξει οι πελάτες μας στο νέο ξεκίνημα της επαγγελματικής μας προσπάθειας και υποσχόμαστε ότι θα μείνει σταθερή η ποιότητα της εργασίας μας.

*Ευχόμαστε Χρόνια Πολλά,
Καλή χρονιά με υγεία*